

Centralna Komisja Egzaminacyjna

Arkusz zawiera informacje prawnie chronione do momentu rozpoczęcia egzaminu.

Układ graficzny © CKE 2010

WPISUJE ZDAJĄCY

KOD

--	--	--

PESEL

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

*Miejsce
na naklejkę
z kodem*

**EGZAMIN MATURALNY
Z FILOZOFII**

POZIOM PODSTAWOWY

MAJ 2013

Instrukcja dla zdającego

1. Sprawdź, czy arkusz egzaminacyjny zawiera 11 stron (zadania 1 – 25). Ewentualny brak zgłoś przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin.
2. Rozwiązania i odpowiedzi zapisz w miejscu na to przeznaczonym przy każdym zadaniu.
3. Pisz czytelnie. Używaj długopisu/pióra tylko z czarnym tuszem/atramentem.
4. Nie używaj korektora, a błędne zapisy wyraźnie przekreśl.
5. Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie będą oceniane.
6. Na tej stronie oraz na karcie odpowiedzi wpisz swój numer PESEL i przyklej naklejkę z kodem.
7. Nie wpisuj żadnych znaków w części przeznaczonej dla egzaminatora.

**Czas pracy:
120 minut**

**Liczba punktów
do uzyskania: 50**

*Część I – 20 pkt
Część II – 30 pkt*

MFI-P1_1P-132

CZĘŚĆ I – Test (20 punktów)**Zadanie 1. (3 pkt)**

Podaj stanowiska filozoficzne przeciwstawne do wyrażonych w poniższych zdaniach, zgodnie z przykładem.

Wszyscy ludzie są równi.
elitaryzm

a) Istnieją stwierdzenia pewne.

.....

b) Istnieje prawda bezwzględna.

.....

c) Spór o istnienie Boga jest rozstrzygalny.

.....

Zadanie 2. (2 pkt)

Do każdego z poniższych cytatów przyporządkuj jego autora, wybierając nazwisko z podanej listy filozofów.

Arystoteles, Kant, Kartezjusz, Hume, Epikur, św. Tomasz, Hegel, Sartre, Nietzsche

a) Przyjemność jest początkiem i celem życia szczęśliwego. Ona to bowiem, według nas, stanowi pierwsze i przyrodzone dobro oraz punkt wyjścia wszelkiego wyboru i unikania.

.....

b) Dzielność etyczna jest trwałą dyspozycją do pewnego rodzaju postanowień, polegającą na zachowaniu średniej miary, którą określa rozum.

.....

c) Jesteśmy sami, nikt nas nie usprawiedliwi. To chciałbym wyrazić mówiąc, że człowiek skazany jest na wolność.

.....

d) Patrzcie na tych dobrych i sprawiedliwych! Kogóż oni najbardziej nienawidzą? Tego, kto kruszy tablice ich wartości, tego burzyciela, tego niszczyciela – ten jednak jest ich twórcą.

.....

Zadanie 3. (3 pkt)

Podaj autora koncepcji *Złotego Środka* i sformułuj dwie tezy zgodne z tą koncepcją etyki.

Autor:

Tezy:

1.

.....

2.

.....

Zadanie 4. (3 pkt)

Zaznacz właściwą odpowiedź.

Teizm to

- a) stanowisko filozoficzne odwołujące się do rozumu boskiego jako źródła wiedzy lub uzasadnienia.
- b) stanowisko filozoficzne, zgodnie z którym przyjmuje się istnienie Boga.
- c) teoria, zgodnie z którą Bóg nie interesuje się i nie ingeruje w życie ludzi.
- d) pogląd, zgodnie z którym istnienie świata jest nadrzędnym celem kreacji Boga.

Sceptycyzm to

- a) stanowisko filozoficzne, zgodnie z którym nie istnieją żadne reguły logiczne wnioskowań.
- b) stanowisko filozoficzne, zgodnie z którym neguje się istnienie prawdy.
- c) pogląd podkreślający znaczenie kontekstu danego problemu.
- d) pogląd podważający wiarygodność ludzkiego poznania.

Determinizm to

- a) pogląd w ontologii i filozofii przyrody, zgodnie z którym w świecie występuje element chaosu.
- b) pogląd, według którego ontologia jest ukształtowana przez normy moralne.
- c) pogląd ontologiczny, który głosi, że wszystko, co się wydarza, ma swoją przyczynę.
- d) pogląd negujący istnienie duszy.

Zadanie 5. (1 pkt)

Zgodnie z Arystotelesowską koncepcją definicji (rodzaj najbliższy i różnica gatunkowa) sformułuj definicję poniższego pojęcia.

marynarz

.....

.....

Zadanie 6. (2 pkt)

W poniższym fragmencie tekstu Kazimierza Ajdukiewicza uzupełnij luki, dobierając odpowiednie słowa spośród podanych: **subiektywnie, obiektywnie, intersubiektywnie**.

(Uwaga: może być wymagane użycie danego wyrazu więcej niż raz.)

Do tytułu poznania naukowego rościć sobie może pretensje tylko takie twierdzenie, o którego słuszności lub niesłuszności może się w zasadzie przekonać każdy, jeśli się tylko znajdzie w odpowiednich warunkach zewnętrznych. Słowem, poznanie naukowe jest poznaniem

a) komunikowalnym i b) kontrolowalnym.

Zadanie 7. (2 pkt)

Podanym niżej kierunkom i szkołom filozoficznym przyporządkuj po jednym z myślicieli.

Roman Ingarden, John S. Mill, Ludwig Wittgenstein, Albert Camus, Karol Wojtyła

- a) personalizm
- b) fenomenologia
- c) utylitaryzm
- d) egzystencjalizm

Zadanie 8. (3 pkt)

Które spośród podanych niżej stanowisk mają charakter naturalistyczny (N), a które antynaturalistyczny (A). Wpisz właściwą literę w wyznaczone miejsce.

- a) Człowieka nie można zdefiniować dlatego, że jest on pierwotnie niczym. Będzie on czymś dopiero później i to będzie takim, jakim się uczyni. [...] Człowiek jest przede wszystkim projektem przeżywanym subiektywnie, miał być pianą, pleśnią czy kalafiorem. Przed tym projektem nic nie istniało uprzednio, nic nie istniało w sferze poznawalności. Człowiek przede wszystkim będzie tym, co stanowi realizację jego woli.
-

- b) Można być maszyną, a zarazem czuć, myśleć, odróżniać dobro od zła równie jak barwę niebieską od żółtej – innymi słowy, posiadać wrodzoną inteligencję wraz z jej nieomylnym poczuciem moralnym, pozostając jednocześnie tylko zwierzęciem.

.....

- c) Podstawową cechą filozofii pozytywnej jest uznanie wszystkich zjawisk za coś, co podlega niezmiennym prawom przyrody.

.....

Zadanie 9. (1 pkt)

Podaj różnicę między kosmologicznymi a ontologicznymi dowodami (argumentami) na istnienie Boga.

.....

.....

.....

.....

.....

CZĘŚĆ II – Analiza krytyczna tekstu filozoficznego (30 punktów)

Na podstawie tekstu wykonaj polecenia.

Józef Maria Bocheński, *Ku filozoficznemu myśleniu*

Co to znaczy, gdy mówimy, że jakieś zdanie, czy jakiś sąd, jest prawdziwy – albo, że jakiś człowiek jest prawdziwym przyjacielem? Łatwo pojąć, co mamy tutaj na myśli: sądzimy, że coś jest prawdziwe, jeżeli się zgadza.

Nietrudno zauważyć, że ta zgodność może występować, że tak powiem, w dwu kierunkach. Po pierwsze tak, że jakaś *rzecz* odpowiada jakiejś idei – to na przykład ma miejsce, kiedy mówimy: ten metal jest prawdziwym złotem, albo: ten człowiek jest prawdziwym bohaterem. Wtedy rzecz odpowiada idei. Ten rodzaj prawdziwości i prawdy filozofowie zwykli byli czasami nazywać „ontologicznym” – chodzi o tak zwaną prawdę ontologiczną. I odwrotnie: *myśl*, sąd, zdanie i tak dalej nazywa się prawdziwymi wtedy, gdy odpowiadają danej rzeczy. Ten drugi rodzaj prawdy nazywają filozofowie „prawdą logiczną”.

Czym jest prawda logiczna, zrozumiemy najlepiej na konkretnym przykładzie. Weźmy zdanie: „Dzisiaj słońce świeci”. To zdanie, a więc także odpowiadająca mu myśl, jest prawdziwe dokładnie wtedy, kiedy dzisiaj słońce rzeczywiście świeci. To jest chyba jasne i oczywiste. A jednak sprawa wcale nie jest tak prosta, jak zrazu można by było sądzić. Stajemy tu bowiem przed dwiema wielkimi i trudnymi trudnościami.

Pierwszą można sformułować następująco: skoro zdanie jest dokładnie wtedy prawdziwe, gdy jest tak, jak ono orzeka, to musi być zawsze bezwarunkowo prawdziwe albo fałszywe, całkiem niezależnie od tego, kto je wypowiada i kiedy się je wypowiada. Innymi słowy, skoro jakieś zdanie jest prawdziwe, to jest ono prawdziwe *bezwzględnie* dla wszystkich ludzi i dla wszystkich czasów.

Ale przeciwko temu rodzą się różne zastrzeżenia. Są one niekiedy tak poważne, że niejeden filozof a także i nie-filozof zwykł twierdzić, iż prawda jest względna, uwarunkowana, zmienna i tak dalej. Jakie dowody za tym przemawiają?

Niektóre są powierzchowne i łatwo je zbić. Wysuwa się jednak i poważniejsze zastrzeżenia przeciw bezwarunkowości prawdy. Wbrew powszechnemu mniemaniu o istnieniu tylko jednej geometrii, mamy ich kilka, a mianowicie, obok Euklidesowej, której uczą się w szkołach, są jeszcze geometrie Riemanna, Łobaczewskiego i inne. Jest przy tym tak, że pewne twierdzenia prawdziwe w jednej z nich, są fałszywe w innych. Stąd, jeśli spytamy współczesnego geometrę, czy jakieś twierdzenie jest prawdziwe, czy fałszywe, to musi on najpierw zapytać: w jakim systemie. Twierdzenia geometryczne są zatem w wysokim stopniu względne, zależne od systemu.

Przyjmijmy wszakże, że tak jest, jak ci znawcy twierdzą, ale wówczas powstaje natychmiast pytanie, co skłania nas do wyboru takiego, a nie innego systemu? Przecież nie może to być zwykła samowola. Fizyk – na przykład Einstein – nie dlatego wybrał określoną geometrię, że sprawiało mu to przyjemność, miał po temu poważne powody. Jakie powody? Tu pojawia się odpowiedź o wielkim znaczeniu filozoficznym. Naukowiec i w ogóle człowiek mówi, uznaje jakieś twierdzenie czy jakiś system za prawdziwy nie dlatego, że są one zgodne z rzeczywistością, lecz dlatego, że to jest mu *przydatne*. Na przykład fizyk wybiera jedną z nie-Euklidesowych geometrii nie dlatego, że ona się zgadza z rzeczywistością, ale dlatego, że jest dlań pożyteczna, że za jej pomocą łatwiej, lepiej, a może w ogóle jedynie za jej pomocą może stworzyć swą teorię i wyjaśniać rzeczywistość.

Tyle odnośnie do pierwszego pytania. Zajmijmy się teraz drugim: czym jest to, z czym dane zdanie musi się zgadzać, jeżeli ma być prawdziwe? Zdawałoby się, że sprawa jest jasna; aby zdanie było prawdziwe, musi pokrywać się z odnośnym *stanem rzeczy*, a mianowicie rzeczy, które znajdują się poza nami. Ale tu natrafiamy na trudność. Weźmy dla przykładu zdanie: „Ta róża jest czerwona”. Jeżeli będziemy twierdzili, że jest ono prawdziwe dokładnie wtedy, kiedy róża jest rzeczywiście czerwona, to dowiemy się, że w świecie zewnętrznym w ogóle nie ma czerwieni, bo wszystkie barwy powstają dopiero w naszych organach postrzegania – w wyniku działania fal świetlnych na nasze oczy. A więc zdanie nie może być prawdziwe, gdy odpowiada zewnętrznemu stanowi rzeczy – bo takiego stanu w ogóle nie ma. Czemu więc musi odpowiadać, aby można je było uznać za prawdziwe?

Takie i tym podobne wątpliwości skłoniły wielu współczesnych myślicieli do uznania filozoficznego poglądu zwanego „teoriopoznawczym idealizmem”. Według tego poglądu istnieją wprawdzie i rzeczy, i bezwarunkowe prawdy, ale to wszystko nie jest na zewnątrz, lecz, w takim czy innym znaczeniu tego słowa, w nas, w naszym myśleniu.

Współcześni filozofowie w większości nie są jednak idealistami. Przeciw takiemu ujęciu prawdy i poznania opowiadają się na ogół w trakcie dociekań tego, czym właściwie jest ludzkie poznanie.

Źródło: J.M. Bocheński, *Ku filozoficznemu myśleniu*, Warszawa 1986, s. 28-33.

Zadania do tekstu

Zadanie 10. (2 pkt)

Wyjaśnij, na czym polegają różnice między prawdą w znaczeniu ontologicznym a prawdą w znaczeniu logicznym.

.....

.....

.....

.....

Zadanie 11. (4 pkt)

Utwórz własne przykłady 2 zdań, które wyrażają prawdę w znaczeniu ontologicznym, i własne przykłady 2 zdań, które wyrażają prawdę w znaczeniu logicznym.

a) zdania wyrażające prawdę w znaczeniu ontologicznym:

.....

.....

.....

.....

b) zdania wyrażające prawdę w znaczeniu logicznym:

.....

.....

.....

.....

Zadanie 12. (2 pkt)

Czym jest czerwień róży, o której pisze Bocheński w tekście, dla wymienionych niżej filozofów?

a) Platona

.....

.....

.....

b) Hume'a

.....

.....

.....

Zadanie 13. (1 pkt)

Do jakiej dziedziny filozoficznych rozważań należy powyższy tekst?

.....

Zadanie 14. (1 pkt)

Do której definicji prawdy autor nawiązuje w pierwszym akapicie tekstu?

.....

Zadanie 15. (1 pkt)

Nazwij pogląd wyrażający się w zdaniu: „Prawda jest względna, uwarunkowana, zmienna”.

.....

Zadanie 16. (1 pkt)

Który z filozofów starożytnych reprezentował pogląd wyrażający się w zdaniu: „Prawda jest względna, uwarunkowana, zmienna.”?

.....

Zadanie 17. (2 pkt)

Podaj po jednym nazwisku filozofa starożytnego i nowożytnego, którzy głosili, że prawda jest jedna dla wszystkich (niezmienna i bezwzględna)?

a) filozof starożytny:.....

b) filozof nowożytny:.....

Zadanie 18. (1 pkt)

Jak się nazywa stanowisko głoszące, że prawda jest jedna dla wszystkich, niezmienna i bezwzględna?

.....

Zadanie 19. (3 pkt)

A. W jaki sposób odpowiada autor na pytanie, co skłania uczonych do wybrania tego, a nie innego systemu wiedzy?

.....

B. Jak nazywa się takie kryterium wyboru?

.....

C. Kto reprezentował ten kierunek myślenia?

.....

Zadanie 20. (2 pkt)

Z poniższej listy wybierz dwóch filozofów, których można określić „teoriopoznawczymi idealistami”.

Edmund Husserl, św. Tomasz z Akwinu, Arystoteles, Immanuel Kant, Karol Wojtyła,
Tadeusz Kotarbiński, Martin Heidegger

.....

.....

Zadanie 21. (3 pkt)

Podkreśl te z niżej wymienionych kierunków i poglądów filozoficznych, które stoją w sprzeczności z założeniami idealizmu teoriopoznawczego, tak jak przedstawił to stanowisko autor tekstu.

a) fenomenologia

b) marksizm

c) materializm

d) neotomizm

Zadanie 22. (1 pkt)

Wyjaśnij, co głoszą zwolennicy stanowiska przeciwne wobec teoriopoznawczego idealizmu.

.....

.....

.....

Zadanie 23. (1 pkt)

Jak się nazywa stanowisko głoszące, że rzeczy istnieją w sposób niezależny od umysłu?

.....

Zadanie 24. (2 pkt)

A. Który z filozofów, rozważając możliwość, że świat zewnętrzny jest tylko iluzją, posługiwał się do tego celu metaforą złośliwego demona?

.....

B. Podaj tytuł dzieła, w którym tę myśl sformułowano.

.....

Zadanie 25. (3 pkt)

Zaznacz symbolem „I” te z poniższych cytatów, które wyrażają stanowisko idealizmu teoriopoznawczego.

a) Dla tego też wszystko, co nam mówią badacze o absolutnym istnieniu rzeczy niemyślących, z pominięciem wszelkiego stosunku do istoty spostrzegającej, zdaje mi się rzeczą zgoła nie do zrozumienia. Ich *esse* jest to *percipi* (istnieć jest to być spostrzeganym). Niepodobna, ażeby one miały być poza umysłami, czyli myślącymi, spostrzegającymi je istotami.

.....

b) Jeżeli oglądanie przedmiotów musiałoby się stosować do ich własności, to nie rozumiem, jak można by o nich cokolwiek wiedzieć *a priori*, jeżeli natomiast przedmiot jako obiekt zmysłów stosuje się do własności naszej zdolności oglądania, to mogę sobie całkiem dobrze przedstawić tę możliwość.

.....

c) Świat doświadczany w tym posługującym się refleksją życiu przejawia mi się w dalszym ciągu jak poprzednio, z tą tylko różnicą, że jako podmiot filozoficznej refleksji nie podzielam już i nie uznaję zawartego w doświadczeniu naturalnym przeświadczenia o jego istnieniu.

.....

BRUDNOPIS